

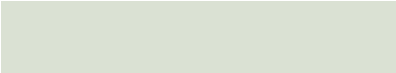
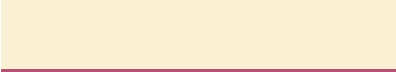

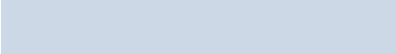

19 փետրվարի 2021թ.
ՀՀ արդարադատության նախարարություն

ԿԻՍԱՄՅԱԿԱՅԻՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԲԽՈՂ 2020-2022ԹԹ.ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳՐՈՎ 2020 ԹՎԱԿԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Փաստաթղթում գույների տարանջատումը ներկայացված է հետևյալ տրամաբանությամբ՝

	Կատարված է
	Կատարված է մասամբ
	Չի կատարվել/հաշվետվությունը չի ներկայացվել
	Պարբերաբար կատարման ենթակա միջոցառում
	Միջոցառման կատարումը նախատեսված չէ 2020թ. երկրորդ կիսամյակի ընթացքում

Համար/Միջոցառում	Պատասխանատու մարմին	Հաշվետվություն (բառերի քանակը չպետք է գերազանցի 350-ը)	Համակատարող մարմնի կողմից իրականացված աշխատանքներ (բառերի քանակը չպետք է գերազանցի 200-ը)	Կարգավիճակ /կատարված է/ կատարվել է մասամբ/ չի կատարվել
1.1 Իրականացնել վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ԶՈւ հրամանատարների, ռազմական ոստիկանների համար	ՀՀ ՊՆ	1.1.1 –1.1.3 Եվրոպայի խորհրդի գրասենյակի և ՀՀ ՊՆ համագործակցության շրջանակներում մշակվել է «Մարդու իրավունքները զինված ուժերում» առարկայի ծրագիրը՝ Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի Սպաների որակավորման բարձրացման կենտրոնի և (ՍՈԲԿ) հրամանատարաշտաբային ֆակուլտետի (ՀՇՖ) ունկնդիրների համար, որը գտնվում է հաստատման փուլում: 2020թ. օգոստոս-դեկտեմբեր ամիսներին ՊՆ ռազմական բարձրագույն հաստատություններում որակավորման բարձրացման դասընթացներին ընդգրկվել են շուրջ 130 սպաներ: Վերապատրաստման դասընթացներում ներառվել է նաև «կյանքի իրավունք» թեմայով մոդուլներ:		կատարվել է մասամբ
1.1.4 Իրականացնել քննիչների վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ քննչական կոմիտեի ծառայողների (քննիչների) վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ընդգրկվել է «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի առարկայական ծրագրում, ի թիվ այլնի, քննարկման առարկա են հանդիսանում կյանքի իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքը և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը:	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա 2020 թվականի ծրագրով 2020թ. հուլիս- դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 5 քննիչ՝ 5.1 % :	կատարվել է մասամբ

<p>1.1.5. Իրականացնել դատախազների վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Դատախազների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ընդգրկվել է «ՀՀ քրեական իրավունքի արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի առարկայական ծրագրում, որպես առանձին թեմա, նախատեսվել են կյանքի դեմ ուղղված հանցագործություններին առնչվող հարցերը: Թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվում են կյանքի՝ որպես քրեաիրավական պաշտպանության օբյեկտի բնութագիրը, անձի կյանքի քրեաիրավական պաշտպանության միջոցները, կյանքի դեմ ուղղված հանցագործությունների մեկնաբանությունները և որակման առանձնահատկությունները և այլն: Սույն դասընթացի շրջանակներում ուսումնասիրվում են նաև կյանքի իրավունքի վերաբերյալ միջազգային և ներպետական դատական պրակտիկան և իրավական այլ ակտերը: «ՀՀ քրեական դատավարության արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացի առարկայական ծրագրում նախատեսվել են կյանքի իրավունքի վերաբերյալ գործերի քննության միջազգային չափորոշիչների, անձի կյանքի դեմ ուղղված հանցագործությունների վերաբերյալ հաղորդումների քննարկման առանձնահատկությունների և այս հանցատեսակի վերաբերյալ գործերով վարույթ նախաձեռնելու հիմնախնդիրների վերաբերյալ առանձին հարցադրումներ:</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2020 թվականի ծրագրով 2020թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 32 դատախազ՝ 47%:</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>1.1.6. Իրականացնել դատավորների վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ընդգրկվել է «ՀՀ քրեական իրավունքի արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի առարկայական ծրագրում, որպես առանձին թեմա, նախատեսվել են</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2020 թվականի ծրագրով 2020թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

չափանիշներին
համապատասխան

կյանքի դեմ ուղղված հանցագործություններին առնչվող հարցերը: Թեմայի շրջանակներում ուսումնասիրվում են կյանքի՝ որպես քրեաիրավական պաշտպանության օբյեկտի բնութագիրը, անձի կյանքի քրեաիրավական պաշտպանության միջոցները, կյանքի դեմ ուղղված հանցագործությունների մեկնաբանությունները և որակման առանձնահատկությունները և այլն: Սույն դասընթացի շրջանակներում ուսումնասիրվում են նաև կյանքի իրավունքի վերաբերյալ միջազգային և ներպետական դատական պրակտիկան և իրավական այլ ակտերը: Վերապատրաստման ուսուցման ծրագրում ընդգրկվել է «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի ծրագրում, ի թիվ այլնի, ներառվել են կյանքի իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի կատարվել է մասամբ նախադեպային իրավունքը և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը: «ՀՀ սահմանադրական իրավունքի գիտության և սահմանադրական արդարադատության արդի միտումները» դասընթացի շրջանակներում նախատեսվել են կյանքի իրավունքի, այդ իրավունքի սահմանափակումների սահմանադրական և կոնվենցիոն հիմքերի վերաբերյալ առանձին թեմաներ: «ՀՀ քրեական դատավարության արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացի առարկայական ծրագրում նախատեսվել են կյանքի իրավունքի վերաբերյալ գործերի քննության միջազգային չափորոշիչների, անձի կյանքի դեմ ուղղված հանցագործությունների վերաբերյալ հաղորդումների քննարկման

վերապատրաստվել է 12
դատավոր՝ 15,38%:

		<p>առանձնահատկությունների և այս հանցատեսակի վերաբերյալ գործերով վարույթ նախաձեռնելու հիմնախնդիրների վերաբերյալ առանձին հարցադրումներ:</p>	
<p>1.1.7. Իրականացնել քրեակատարողական ծառայողների վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Քրեակատարողական ծառայության ծառայողների վերապատրաստման և հատուկ ուսուցման դասընթացներն անցկացվում են ՀՀ ԱՆ «Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից՝ ՀՀ արդարադատության նախարարի հրամանով հաստատված ժամանակացույցով: Վերապատրաստման և հատուկ ուսուցման դասընթացներն անց են կացվում ՀՀ Արագածոտնի մարզ, գյուղ Կարբիում՝ «Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի ուսումնական կենտրոնում: Հարկ է նշել, որ յուրաքանչյուր տարի անցկացվելիք դասընթացների համար նախօրոք կազմվում և հաստատվում է թեմաների ցանկ: 2020 թվականի ընթացքում, ի թիվս այլ վերապատրաստումների, քրեակատարողական ծառայողները վերապատրաստվել են «Կյանքի իրավունք» թեմայով: Մասնավորապես՝ 2020 թվականի ընթացքում կազմակերպվել է 545 քրեակատարողական ծառայողի (այլ կերպ՝ քրեակատարողական ծառայողների շուրջ 30%-ի) վերապատրաստում:</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>2.1. Բարձրացնել կյանքի իրավունքի վերաբերյալ զորակոչիկների, զինծառայողների</p>	<p>ՀՀ ՊՆ</p>	<p>Երևանում Եվրոպայի խորհրդի գրասենյակի և ՀՀ ՊՆ համագործակցությամբ մշակվել և տպագրվել է «կյանքի իրավունք» և «խոշտանգումների արգելք» թեմաներով տեղեկատվական պաստառներ, որոնք</p>	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ</p> <p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակի</p> <p>կատարվել է մասամբ</p>

<p>իրազեկվածությունը</p>	<p>փակցվել են բոլոր զորամասերում, զինկոմիսարիատներում և ՌՈՒ տարածքային ստորաբաժանումներում: Օգոստոս-սեպտեմբեր ամիսներին անցկացվել են թվով 4 իրազեկման պարապմունքներ: Անձնակազմի հետ տարվող աշխատանքների շաբաթական պլաններում և ստորաբաժանումների դասացուցակներում որպես տեղեկատվության թեմաներ ընդգրկելու և անձնակազմին հասցնելու համար ՋՈՒ համապատասխան վարչությունից զորամասեր են առաքվել մարդու իրավունքների, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին տեղեկատվական վեց նյութեր: Արձակվել է մարտական գործողությունների ընթացքում զինված ուժերի անձնակազմի կողմից ՄՄԻ դրոյթների պահպանման և հակառակորդի զինծառայողների նկատմամբ հակաիրավական գործողություններ կատարելուց զերծ մնալու վերաբերյալ ՋՈՒ ԳՇ պետի համապատասխան հրաման: Երևանում Եվրոպայի խորհրդի և ՀՀ ՄԻՊ գրասենյակի հետ համատեղ մշակվել է մեկ տեսանյութ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին:</p>	<p>ներկայացուցչի հետ քննարկվել է տեսանյութի բովանդակությունը:</p>
<p>2.2. Բարձրացնել կյանքի իրավունքի վերաբերյալ ազատությունից զրկված անձանց իրազեկվածությունը</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p> <p>Ազատությունից զրկված անձանց կյանքի իրավունքի վերաբերյալ իրազեկվածությունը բարձրացնելը մշտապես գտնվում է ՀՀ արդարադատության նախարարության ուշադրության կենտրոնում: Այս համատեքստում հարկ է նշել, որ հաշվի առնելով</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

ընթացիկ տարվա մարտահրավերները, մասնավորապես՝ կորոնավիրուսային համավարակը (covid-19)՝ Քրեակատարողական ծառայության կենտրոնական մարմնի ստորաբաժանումներին և հիմնարկներին տրամադրվել է Եվրոպայի Խորհրդի Խոշտանգումների կանխարգելման կոմիտեի (ԽԿԿ) կողմից ընդունված և հրապարակված «Կորոնավիրուսային հիվանդության համատեքստում ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ վերաբերմունքին առնչվող հրատապ սկզբունքները» (հայերեն թարգմանությամբ), ինչպես նաև քրեակատարողական հիմնարկներին են տրամադրվել Հայաստանում Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտեի կողմից տարբեր լեզուներով թարգմանված՝ կորոնավիրուսի կանխարգելման և վարակից պաշտպանվելու վերաբերյալ տեղեկագրեր, որոնք փակցվել են անազատության մեջ պահվող անձանց հասանելի վայրերում, իսկ ազատությունից զրկված անձանց շրջանում բաժանվել են նման իրազեկման թերթիկներ:

3. ԶՈւ-ում ամրապնդել ՀՀ ՊՆ հանդուրժողականության ն և փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտը

ՀՀ զինված ուժերում անհանդուրժողականության դրսևորումների պատճառների և նպաստող գործոնների ուսումնասիրության նպատակով զորամասերում իրականացված վերահսկողության և մեթոդագործական օգնության ցուցաբերման ընթացքում պայմանագրային և ժամկետային պարտադիր զինծառայողների շրջանում անցկացվել են սոցիոլոգիական հարցումներ, որոնք վերլուծվել և արդյունքներն ուղարկվել են զորամիավորումների,

կատարվել է մասամբ

միավորումների ու զորամասերի հրամանատարներին՝ անհրաժեշտ աշխատանքներ իրականացնելու նպատակով: Բացի այդ, զինծառայողների միջև հանդուրժողականության մթնոլորտ ձևավորելու նպատակով վարչության սպաների կողմից անցկացվել են դաստիարակչական աշխատանքներ՝ ստորաբաժանման կազմով:

Երևանում Եվրոպայի խորհրդի գրասենյակի հետ համագործակցության շրջանակներում փորձագիտական խմբի կողմից նախապատրաստվել է «ՀՀ զինված ուժերում ոչ ֆորմալ փոխհարաբերությունների վարքային նորմերը և զինվորների մոտ քրեական ենթամշակույթի դրսևորման սոցիալական և հոգեբանական հիմնախնդիրների վերաբերյալ» հետազոտության մեթոդաբանության նախագիծը, քննարկվել շահագրգիռ կողմերի մասնակցությամբ, սակայն դեռևս գործողության մեջ չի դրվել:

Համաձայն ՀՀ պաշտպանության նախարարի «ՀՀ ՊՆ Վ. Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանում սպա-հոգեբանների վերապատրաստման դասընթաց կազմակերպելու մասին» հրամանի՝ 2020թ. սեպտեմբերի 1-ից մեկնարկվել են սպա-հոգեբանների վերապատրաստման դասընթացներ, որոնք սակայն ընդհատվել են. սեպտեմբերի 27-ից՝ մարտական գործողությունների հետևանքով:

4. Սահմանել ՁՈւ-ում և ՔԿՀ-ներում մահվան

ՀՀ գլխավոր դատախազությունում արդեն իսկ մշակվել է ՀՀ զինված ուժերում և քրեակատարողական

կատարվել է մասամբ

<p>դեպքերի արագ և թափանցիկ քննության վերաբերյալ իրազեկման չափորոշիչներ</p>	<p>հիմնարկներում մահվան դեպքերի արագ և թափանցիկ քննության չափորոշիչներ սահմանելու վերաբերյալ ՀՀ գլխավոր դատախազի հրամանի նախագիծ, որը 2021 թվականի հունվարի 20-ին քննարկման նպատակով ուղարկվել է Ծրագրի տվյալ կետով համակատարող հանդիսացող պետական այլ մարմիններին:</p>	
<p>5. Քրեականացնել ընտանեկան բռնությունը և կանանց նկատմամբ բռնությունը՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p> <p>ՀՀ ԱԺ-ի կողմից 2020թ. դեկտեմբերի 9-ին առաջին ընթերցմամբ ընդունված ՀՀ նոր քրեական օրենսգրքի նախագծով սահմանվել է «մերձավոր ազգական» հասկացությունը, որն ընդգրկում է հետևյալ սուբյեկտները՝ անկախ համատեղ բնակության հանգամանքից՝ ամուսինը (այդ թվում՝ փաստական ամուսնական հարաբերությունների մեջ գտնվող անձը կամ զուգընկերը), նախկին ամուսինը (այդ թվում՝ փաստական ամուսնական հարաբերությունների մեջ գտնված անձը կամ նախկին զուգընկերը), ծնողը, այդ թվում՝ խորթ ծնողը, որդեգրող ծնողը, խնամատար ծնողը, երեխան (նաև որդեգրված, խորթ, հոգեզավակ), որդեգրող ծնողի ամուսինը, ամուսնու ծնողները, եղբայրները, քույրերը (նաև խորթ), պապը, տատը, թոռները, ինչպես նաև ամուսնու ծնողների համար՝ փեսան կամ հարսը: Համապատասխանաբար, օրենքի նախագծով մերձավոր ազգակցի կողմից կատարվող հանցագործությունը նախատեսվել է որպես ծանրացնող հանգամանք ի թիվս այլնի հետևյալ հանցագործությունների տեսակների համար՝ սպանություն, ինքնասպանության հասցնել, անձի առողջության դեմ ուղղված հանցագործություններ, սեռական ազատության և սեռական</p>	<p>կատարված է</p>

անձեռնմխելիության
դեմ ուղղված հանցագործություններ:

6. Օրենսդրորեն
ամրագրել
ընտանեկան
բռնությունից և
կանանց նկատմամբ
բռնությունից տուժած
անձանց արդյունավետ
պաշտպանության
դատավարական
երաշխիքները՝
միջազգային
չափանիշներին
համապատասխան

«
արդարադատու
թյան
նախարարությո
ւն

« ԱԺ-ի կողմից 2020թ. դեկտեմբերի 9-ին առաջին
ընթերցմամբ ընդունված « քրեական նոր օրենսգրքի
նախագիծն (15-րդ հոդված)՝ անդրադառնալով
մերձավոր ազգականի կողմից կատարվող հանցանքի
դեպքում հանցագործությունից տուժած անձի
քրեական հայցի հիման վրա քրեական
պատասխանատվության հարցին, չի նախատեսում
որևէ արարք, որը պետք է քննվի մասնավոր կարգով,
հարուցվի բացառապես տուժողի քրեական հայցի
հիման վրա և տուժողի հետ հաշտվելու պարագայում
կարճվի:

**« Ծարդու իրավունքների
պաշտպան**

Պաշտպանի
աշխատակազմում
շարունակում են ստացվել
ընտանիքում բռնության
դեպքերին, այդ
կապակցությամբ իրավասու
պետական մարմինների
գործողություններին
առնչվող բողոքներ:
Անհատական բողոքների
քննարկմամբ Պաշտպանի
աշխատակազմն
իրականացնում է
վերահսկողություն իրավաս
ու պետական մարմինների
գործունեության
նկատմամբ: Դրանից բացի,
Պաշտպանի 2019
թվականի տարեկան
հաղորդմամբ ներկայացվել
են քրեական
դատավարությանը
մասնակցող, ինչպես նաև
հանցագործության մասին
հաղորդում տվող անձանց
պաշտպանության
միջոցներին վերաբերող

Կատարվել է

քրեադատավարական նորմերը, այդ կապակցությամբ առկա պրակտիկան՝ հատկապես ընտանիքում բռնության գործերով նախաձեռնված քրեական վարույթներով տուժողի դատավարական կարգավիճակ ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության տեսանկյունից (առավել մանրամասն՝ Մարդու իրավունքների պաշտպանի 2019 թվականի գործունեության տարեկան հաղորդման 313-316 էջերը):

<p>7.1. Ոստիկանների վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ ոստիկանություն</p>	<p>2020 թվականի երկրորդ կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում վերապատրաստվել են ՀՀ ոստիկանության միջին խմբի պաշտոններում նոր նշանակված 35 ծառայող:</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>7.2. Քննիչների վերապատրաստումներ</p>	<p>ՀՀ արդարադատու</p>	<p>Քննիչների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ընդգրկվել են «Հայաստանում</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա կատարվել է մասամբ</p>

<p>ր իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>թյան նախարարություն</p>	<p>կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում ու դրա դեմ պայքար», ինչպես նաև «Երեխայի նկատմամբ բռնության բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացները: «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում և դրա դեմ պայքար» ծրագրի շրջանակում ադապտացվել է HELP առցանց ուսուցման համապատասխան դասընթացը, որի արդյունքում իրականացվել են վերապատրաստումներ քննիչների, դատախազների, դատավորների համար:</p>	<p>2020 թվականի ծրագրով 2020թ. հուլիս- դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 70 քննիչ՝ 10.4%: «Գենդերի հիման վրա կատարվող բռնարարքների քննությունը» վերտառությամբ դասընթացով 2020թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 23 քննիչ՝ 3.4%: «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում և դրա դեմ պայքար» HELP հեռավար դասընթացի շրջանակներում վերապատրաստվել է 7 քննիչ՝ 1.03%</p>	
<p>7.3 Դատախազների վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Դատախազների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ընդգրկվել են «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում ու դրա դեմ պայքար», ինչպես նաև «Երեխայի նկատմամբ բռնության բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացները: «Հայաստանում կանանց նկատմամբ</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>Կորոնավիրուսային համաճարակով պայմանավորված «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

<p>չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում և դրա դեմ պայքար» ծրագրի շրջանակում ադապտացվել է HELP առցանց ուսուցման համապատասխան դասընթացը, որի արդյունքում իրականացվել են վեարապատրաստումներ քննիչների, դատախազների, դատավորների համար:</p>	<p>ընտանեկան բռնության կանխարգելում ու դրա դեմ պայքար» վերտառությամբ դասընթացով վերապատրաստման իրականացումը 2020 թվականի ապրիլ-մայիս ամիսներին եղել է անհնար: Իսկ «Երեխայի նկատմամբ բռնության բնութագիրը և քննության առանձնահատկություններ» վերտառությամբ դասընթացը չի ընտրվել դատախազների կողմից որպես վերապատրաստման դասընթաց: «Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում և դրա դեմ պայքար» HELP հեռավար դասընթացի շրջանակներում վեարապատրաստվել է 7 դատախազ՝ 2,01%:</p>
<p>7.4 Դատավորների վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան</p>	<p>«Դատավորների և դատախազների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ընդգրկվել են «Հայաստանում կանանց նկատմամբ</p>	<p>«Դատախազների և դատախազների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ընդգրկվել են «Հայաստանում կանանց նկատմամբ</p> <p>«Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում և դրա դեմ պայքար» վերտառությամբ դասընթացի շրջանակներում վեարապատրաստվել է 7 դատախազ՝ 2,01%:</p> <p>«Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում և դրա դեմ պայքար» վերտառությամբ դասընթացի շրջանակներում վեարապատրաստվել է 7 դատախազ՝ 2,01%:</p> <p>«Հայաստանում կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում և դրա դեմ պայքար» վերտառությամբ դասընթացի շրջանակներում վեարապատրաստվել է 7 դատախազ՝ 2,01%:</p>

բռնության և կանանց
նկատմամբ բռնության
թեմաներով՝
միջազգային
չափանիշներին
համապատասխան

բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում
ու դրա դեմ պայքար», ինչպես նաև «Երեխայի
նկատմամբ բռնության բնութագիրը և քննության
առանձնահատկությունները» վերտառությամբ
դասընթացները: «Հայաստանում կանանց նկատմամբ
բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում
և դրա դեմ պայքար» ծրագրի շրջանակում
ադապտացվել է HELP առցանց ուսուցման
համապատասխան դասընթացը, որի արդյունքում
իրականացվել են վերապատրաստումներ քննիչների,
դատախազների, դատավորների համար:

համաճարակով
պայմանավորված
«Հայաստանում կանանց
նկատմամբ բռնության և
ընտանեկան բռնության
կանխարգելում ու դրա դեմ
պայքար» վերտառությամբ
դասընթացով
վերապատրաստման
իրականացումը 2020թ.
ապրիլ-մայիս ամիսներին
եղել է անհնար:
2020թ. սեպտեմբեր-
դեկտեմբեր ամիսներին
«Երեխայի նկատմամբ
բռնության բնութագիրը և
քննության
առանձնահատկությունները»
վերտառությամբ
դասընթացով
վերապատրաստվել է 42
դատավոր՝ 18 %:
«Գենդերի հիման վրա
կատարվող բռնարարքների
քննությունը»
վերտառությամբ
դասընթացով 2020թ.
սեպտեմբեր-դեկտեմբեր
ամիսներին
վերապատրաստվել է 42
դատավոր՝ 18 %:
«Հայաստանում կանանց

			<p>նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելում և դրա դեմ պայքար» HELP հեռավոր դասընթացի շրջանակներում վերապատրաստվել է 9 դատավոր՝ 3,87%:</p>	
<p>7.5 Աջակցության կենտրոնների աշխատակիցների համար Ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց ներկայացուցիչների համար վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>«Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն»</p>	<p>Ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների աշխատակիցների համար նախատեսված վերապատրաստումներն ունեն պարբերական բնույթ և իրականացվելու են 2020-2022 թթ.: Դեռևս 2019 թ. հունիսի 7-ին ստորագրվել է փոխըմբռնման հուշագիր «Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության, Հայաստանի համահայկական հիմնադրամի և Կանանց աջակցման կենտրոնի հասարակական կազմակերպության միջև՝ ընտանեկան բռնության երևույթի կանխարգելման և մեթոդական աջակցության նպատակով, ինչի շրջանակներում իրականացվել և իրականացվում է համալիր համագործակցություն՝ մարզերում ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց որակյալ աջակցություն ցուցաբերելու հարցերում: 2020 թվականից պետական բյուջեի համաֆինանսավորմամբ «Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն»-ը մարզերում ստեղծվել են ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոններ, որտեղ ընտանիքում բռնության ենթարկված անձինք օրենքով սահմանված պահանջներին համապատասխան ստանում են իրավաբանական, սոցիալ-հոգեբանական և օրենքով նախատեսվող այլ աջակցություններ: Վերոնշյալ հուշագրի շրջանակում վերապատրաստվել</p>		<p>կատարվել է մասամբ</p>

են ՀՀ բոլոր մարզերում գործող ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց աջակցության ծառայություններ մատուցող կենտրոնների (թվով 10 կենտրոն, յուրաքանչյուր մարզում՝ մեկ կենտրոն) բոլոր սոցիալական աշխատողները:

<p>7.6 Կրթական հաստատությունների ներկայացուցիչների համար վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն</p>	<p>2020 թ. հունվար-փետրվար ամիսներին, ՀՀ ոստիկանության անչափահասների գործերով և ընտանիքում բռնության կանխարգելման բաժանմունքների (խմբերի) ծառայության հետ համատեղ, զենքի կամ դրան նմանվող առարկաների կրման կամ դրանց գործադրմամբ մարմնական վնասվածքներ հասցնելու դեպքերը կանխարգելու նպատակով հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում անց է կացվել միամսյակ, որի ժամանակ անդրադարձ է կատարվել նաև գենդերային հավասարության թեմաներին: Ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ հաշվի առնելով գենդերային քաղաքականությունը, ՆՄՄԿՈՒ համակարգի աշխատակիցների համար իրականացված վերապատրաստումներին մասնակցել է 1035 աշխատակից</p>	<p>Կարավել է մասամբ</p>
<p>7.7 Վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ում 2020թ.-ի ընթացքում կատարելագործվել է 40 ավագ ու միջին բուժաշխատող (ընտանեկան բժիշկներ, բուժքույրեր, թերապևտներ), որոնց կատարելագործման կրթական ծրագրերում ներառված են եղել ընտանեկան ու կանանց նկատմամբ</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

<p>չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների ու բուժաշխատողների, կրթական հաստատությունների ներկայացուցիչների համար, ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների աշխատակիցների համար</p>	<p>բռնության վերաբերյալ թեմաներ: ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի հանրային առողջապահության կազմակերպման ու կառավարման ամբիոնի կողմից մշակվել է բուժաշխատողների համար նախատեսված կատարելագործման ծրագիր, որում ներառված են մարդու սահմանադրական իրավունքների ու ազատությունների, կանանց ու երեխաների իրավական վիճակի, բռնության ենթարկված կանանց ու երեխաների բժշկական օգնության ու սպասարկման առանձնահատկությունների ՀՀ օրենսդրությանը առնչվող կրթական նյութեր, ինչպես նաև ընտանիքում բռնության կանխարգելման իրավական մեխանիզմները:</p>		
<p>9. Ընդունել ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի վերաբերյալ գործողությունների ծրագիր</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն և</p>	<p>Հաշվետու ժամանակահատվածում մշակվել և Ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի խորհրդում քննարկվել է «Հայաստանի Հանրապետությունում ընտանիքում բռնության դեմ պայքարի 2021-2023 թվականների ռազմավարությունը և գործողությունների ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծը (այսուհետ՝ Նախագիծ), սակայն Նախագծի վերջնական տարբերակը դեռևս չի ներկայացվել ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ, քանի որ երկրում ստեղծված արտակարգ և ռազմական դրություններով պայմանավորված՝ Նախագծի քննարկման աշխատանքները երկարաձգվել են, և սահմանված կարգով դեռևս այն չի շրջանառվել: Վերոգրյալից ելնելով՝ 18.12.2020 ՄԱ/ՀՄ-2-3/67130-2020 գրությամբ</p>	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ</p> <p>կատարվել է մասամբ</p> <p>«Ընտանիքում բռնության դեմ պայքարի 2021-2023 թվականների միջոցառումների ծրագրի» նախագծում ներառելու համար Պաշտպանի աշխատակազմը ներկայացրել է առաջարկություններ և նկատառումներ:</p>

առաջարկվել է ՀՀ կառավարության 2019 թ. դեկտեմբերի 26-ի N 1978-Լ որոշման N2 հավելվածի 9-րդ կետով նախատեսված «Ընդունել ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի վերաբերյալ գործողությունների ծրագիր» միջոցառման վերջնաժամկետը սահմանել 2021 թվականի 1-ին կիսամյակ

<p>12.1 ՀՀ ոստիկանության և ոստիկանության բաժիններում տեղադրել տեսաձայնագրման միջոցներ</p>	<p>ՀՀ ոստիկանություն</p>	<p>ՀՀ ոստիկանության թվով 21 ստորաբաժանումներում տեղադրվել են տեսահսկման համակարգեր և համակցվել են գերատեսչական ցանցին:</p>	<p>Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմն իրականացրել է այցեր ՀՀ ոստիկանության բաժիններ՝ տեսագրման և տեսաձայնագրման համակարգերի մշտադիտարկման նպատակով: Այցերի արդյունքներով կազմվել և ՀՀ ոստիկանություն է ներկայացվել համապարփակ ուսումնասիրություն՝ այդ համակարգերի գործարկման տեխնիկական, կազմակերպական և օրենսդրական խնդիրների մատնանշմամբ:</p>	<p>կատարված է</p>
---	---------------------------------------	--	---	-------------------

<p>12.3 ՀՀ ոստիկանության և ոազմական ոստիկանության բաժիններում տեղադրել տեսաձայնագրման միջոցներ</p>	<p>ՀՀ ՊՆ</p>	<p>Իրականացվում է տեսախցիկների տեղադրման ծախսերի հաշվարկ:</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>14. Օրենսդրորեն ամրագրել վաղեմության ժամկետի կիրառման սահմանափակումներ խոշտանգման հանցանքի նկատմամբ</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>2020թ. դեկտեմբերի 9-ին ՀՀ ԱԺ-ի կողմից առաջին ընթերցմամբ ընդունված ՀՀ նոր քրեական օրենսգրքի նախագծով նախատեսվում է, որ վաղեմության ժամկետը չի կիրառվում խոշտանգման հանցանքի նկատմամբ:</p>	<p>կատարված է</p>
<p>18.1 Ստեղծել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին հաղորդումներ ներկայացնելու մեխանիզմ</p>	<p>ՀՀ ՊՆ</p>	<p>Զինծառայողների շրջանում իրազեկվածությունը բարձրացնելու, խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու նպատակով զորամասերում փակցվել են ՀՀ ՊՆ թեժ գծի, ՀՀ ԶՈՒ վստահության գծի հեռախոսահամարները, իսկ Ծրագրի երկրորդ կետում նշված միջոցառման կատարման շրջանակում տպագրված «կյանքի իրավունք» թեմայով տեղեկատվական պաստառի վրա նշված են նաև ՊՆ ոազմականան ոստիկանության հեռախոսահամարները:</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>18.4. Ստեղծել խոշտանգումների, անմարդկային կամ</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի</p>	<p>Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող բոլոր շուրջօրյա հաստատություններում</p>	<p>կատարված է</p>

<p>արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու մեխանիզմ</p>	<p>նախարարություն</p>	<p>առկա են անանուն հաղորդումների ներկայացման արկղեր: Կենտրոններում ՀՀ ԱՍՀՆ թեժ գծի (114) մասին տեղեկատվությունը փակցվել է տեսանելի վայրերում:</p>	
<p>19. Ապահովել խոշտանգումից տուժած անձանց հոգեբանական, սոցիալական և իրավական ծառայություններից օգտվելու իրավունքի արդյունավետ իրականացման մեխանիզմները</p>		<p>COVID-19-ով ու Արցախյան պատերազմով պայմանավորված սույն միջոցառումը չի իրականացվել, ուստի նախատեսվում է միջոցառման կատարման ժամկետը երկարաձգել մինչև 2021թ. երկրորդ կիսամյակ:</p>	<p>Չի կատարվել</p>
<p>26.1 Ոստիկանների վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ ոստիկանություն</p>	<p>2020 թվականի երկրորդ կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում վերապատրաստվել են ՀՀ ոստիկանության գլխավոր խմբի և միջին խմբի պաշտոններում նոր նշանակված՝ ընդհանուր թվով 37 ծառայող:</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>26.2 Ռազմական ոստիկանների</p>	<p>ՀՀ ՊՆ</p>	<p>Միջազգային գործընկերների կողմից մշակվել են վերապատրաստման դասընթացի թեմաները և</p>	<p>Կատարման ընթացքում է</p>

<p>վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>անցկացման ժամանակացույցը, սական, ուղղակի գործողություններով պայմանավորված, դեռևս չեն իրականացվել:</p>	
<p>26.3 Քննիչների վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվություն ը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>«Քննիչների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ընդգրկվել է «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» դասընթացը, որի առարկայական ծրագրում որպես առանձին թեմա նախատեսվել է քրեական իրավունքի և դատավարության ոլորտում խոշտանգումների և այլ դաժան վերաբերմունքի արգելքի, ռասիզմի և խտրականության արգելքի պաշտպանությանն առնչվող ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքի վերաբերյալ թեմաները, ինչպես նաև ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը: ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության ծառայողների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020 թվականի ծրագրի շրջանակում ընդգրկվել է «խոշտանգումների քրեաիրավական բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի չենթարկվելու իրավունքի պաշտպանության հիմնախնդիրները,</p>	<p>«ՀՀ արդարադատության ակադեմիա» 2020 թվականի ծրագրով 2020թ. հուլիս- դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 5 քննիչ՝ 5.1 % :</p> <p>Դասընթացների շրջանակներում վերապատրաստվել է ՀԲԾ 5 քննիչ՝ 18.5%</p> <p>կտարվել է մասամբ</p>

	<p>խոշտանգումների վերաբերյալ գործերի քննության ՄԻԵԴ չափանիշները, խոշտանգման քրեաիրավական բնութագիրը, հարակից հանցակազմերից դրա սահմանազատման և որակման առանձնահատկությունները: Վերապատրաստում են իրականացվում նաև խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով «Վատ վերաբերմունքի արգելք» HELP հեռավար դասընթացի շրջանակներում:</p>	
<p>26.4. Դատախազների վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>«Արդարադատության նախարարություն»</p> <p>Դատախազների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ներառվել է «խոշտանգումների քրեաիրավական բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի չենթարկվելու իրավունքի պաշտպանության հիմնախնդիրները, խոշտանգումների վերաբերյալ գործերի քննության ՄԻԵԴ չափանիշները, խոշտանգման քրեաիրավական բնութագիրը, հարակից հանցակազմերից դրա սահմանազատման և որակման առանձնահատկությունները: Վերապատրաստում են իրականացվում նաև խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով «Վատ վերաբերմունքի արգելք» HELP հեռավար դասընթացի շրջանակներում</p>	<p>«Արդարադատության ակադեմիա»</p> <p>կատարվել է մասամբ</p> <p>2020 թվականի ծրագրով 2020թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 32 դատախազ՝ 47%:</p>
<p>26.5 Դատավորների վերապատրաստումներ իրականացնել</p>	<p>«Արդարադատության նախարարություն»</p> <p>Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում</p>	<p>«Արդարադատության ակադեմիա»</p> <p>կատարվել է մասամբ</p>

<p>խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվություն ը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>նախարարություն</p>	<p>ներառվել է «խոշտանգումների քրեաիրավական բնութագիրը և քննության առանձնահատկությունները» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի չենթարկվելու իրավունքի պաշտպանության հիմնախնդիրները, խոշտանգումների վերաբերյալ գործերի քննության ՄԻԵԴ չափանիշները, խոշտանգման քրեաիրավական բնութագիրը, հարակից հանցակազմերից դրա սահմանազատման և որակման առանձնահատկությունները: Վերապատրաստման ուսուցման ծրագրում ընդգրկվել է նաև «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» դասընթացը, որի ծրագրում որպես առանձին թեմա նախատեսվել է քրեական իրավունքի և դատավարության ոլորտում խոշտանգումների և այլ դաժան վերաբերմունքի արգելքի, ռասիզմի և խտրականության արգելքի պաշտպանությանն առնչվող ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքի վերաբերյալ թեմաները, ինչպես նաև ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերը: Վերապատրաստում են իրականացվում նաև խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով «Վատ վերաբերմունքի արգելք» HELP հեռավար դասընթացի շրջանակներում</p>	<p>2020 թվականի ծրագրով 2020թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 24 դատավոր՝ 30,76%:</p>
<p>26.6 Բժշկական անձնակազմի վերապատրաստումներ</p>	<p>ՀՀ առողջապահության</p>	<p>ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի հոգեբուժության ամբիոնի կողմից մշակվել է</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>

<p>իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>նախարարություն և</p>	<p>բուժաշխատողների համար նախատեսված «Բռնության ազդեցությունը հոգեկան առողջության վրա» թեմայով կատարելագործման ծրագիր:</p> <p>ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի հոգեբուժության ամբիոնում կատարելագործվել են 35 ավագ ու միջին բուժաշխատողներ ՀՀ տարբեր բուժհաստատություններից (7.8%):</p> <p>ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ում շուրջ 90 ընտանեկան բժիշկներ (14.5 %) մասնակցել են նաև «Հոգեբուժությունը ընտանեկան բժիշկների և թերապևտների համար» դասընթացին:</p>	
<p>26.7 Հոգեբուժական, երեխաների խնամքի հաստատությունների աշխատողների վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն և</p>	<p>ԱՍՀ նախարարության «Աշխատանքի և սոցիալական հետազոտությունների ազգային ինստիտուտ» ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվել է երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատությունների 24 մասնագետի վերապատրաստում: Ներքին վերապատրաստումներին աջակցելու նպատակով՝ Նախարարության առաջարկությամբ աշխատանքները համակարգվել են երկու հաստատությունների տնօրենների կողմից:</p> <p>Շուրջօրյա խնամքի հաստատությունների պարագայում մասնակցել են աշխատակիցների 31 %, իսկ ցերեկային խնամքի կենտրոնների պարագայում՝ 80 %:</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>26.8 ՔԿՀ ծառայողների համար վերապատրաստումներ իրականացնել</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Քրեակատարողական ծառայության ծառայողների վերապատրաստման և հատուկ ուսուցման դասընթացներն անցկացվում են ՀՀ ԱՆ «Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

<p>խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ն</p>	<p>իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից՝ ՀՀ արդարադատության նախարարի հրամանով հաստատված ժամանակացույցով:</p> <p>Վերապատրաստման և հատուկ ուսուցման դասընթացներն անց են կացվում ՀՀ Արագածոտնի մարզ, գյուղ Կարբիում՝ «Իրավական կրթության և վերականգնողական ծրագրերի իրականացման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի ուսումնական կենտրոնում:</p> <p>Հարկ է նշել, որ յուրաքանչյուր տարի անցկացվելիք դասընթացների համար նախօրոք կազմվում և հաստատվում է թեմաների ցանկ:</p> <p>Ի թիվս այլնի՝ քրեակատարողական ծառայողները վերապատրաստվել են «խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեմ պայքարի միջազգային չափանիշները» թեմայով:</p> <p>Մասնավորապես՝ 2020 թվականի ընթացքում կազմակերպվել է 545 քրեակատարողական ծառայողի (այլ կերպ՝ քրեակատարողական ծառայողների շուրջ 30%-ի) վերապատրաստումը նշված թեմայով:</p>	
<p>26.9 քրեակատարողական ծառայության ծառայողների բժշկական անձնակազմի համար վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>2020 թվականի ընթացքում բժշկական անձնակազմի համար «խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի» թեմայով վերապատրաստումներ չեն անցկացվել, սակայն իրականացվել են դրանց իրականացմանն ուղղված նախապատրաստական, համալիր միջոցառումներ:</p> <p>Վերջինիս համատեքստում հարկ է նշել, որ 2019 թվականի նոյեմբերի 1-ին մեկնարկել է ՀՀ արդարադատության նախարարության և Եվրոպայի խորհրդի կողմից համատեղ իրականացվող «Առողջապահության և մարդու իրավունքների</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

վերաբերմունքի
թեմայով՝ միջազգային
չափանիշներին
համապատասխան

պաշտպանության ամրապնդումը Հայաստանի քրեակատարողական հիմնարկներում» ծրագիրը, որի շրջանակներում, ի թիվս այլնի, նախատեսված են մի շարք թիրախային վերապատրաստումներ «Քրեակատարողական բժշկության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի բժշկական անձնակազմի համար, այդ թվում՝ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով: Ներկայում լրամշակման փուլում է գտնվում խոշտանգման և վատ վերաբերմունքի այլ ձևերի դեպքերի բժշկական հետազոտության արձանագրությունը և դրա լրացման ուղեցույցը: Լրամշակման աշխատանքներն ավարտելուն պես կկազմակերպվեն վերապատրաստման դասընթացներ: Մինևույն ժամանակ, հարկ է արձանագրել, որ 2018 թվականին արդեն իսկ կազմակերպվել են եվրոպական չափանիշներին համապատասխան վերապատրաստման դասընթացներ՝ առողջապահության, մարդու իրավունքների, բժշկական էթիկայի, այդ թվում՝ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմաներով: Վերոնշյալ դասընթացները կազմակերպվել են Եվրոպայի խորհրդի և ՀՀ արդարադատության նախարարության կողմից համատեղ իրականացված «Առողջապահության և մարդու իրավունքների պաշտպանության ամրապնդումը Հայաստանի բանտերում» ծրագրի շրջանակներում: Հատկանշական է, որ իրականացվել են շուրջ 1000 աշխատակիցների վերապատրաստման դասընթացներ: Վերապատրաստումները կազմակերպվել են՝ հիմքում ունենալով այն, որ

	<p>ստեղծվելիք «Քրեակատարողական բժշկության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի աշխատակիցները պետք է ունենան անհրաժեշտ գիտելիքներ քրեակատարողական հիմնարկներում խոշտանգման և վատ վերաբերմունքի այլ ձևերը բացահայտելու, արձանագրելու ուղղությամբ:</p>
<p>30. Օրենսդրորեն սահմանել բացատրություն վերցնելու կարգը</p>	<p>«Քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագիծը մշակվել և «Քր. դատ. օրենսգրքի նախագծով, քանի որ վերացվել է գործող օրենսդրությամբ դեռևս առկա քրեական գործի հարուցման փուլը, և առերևույթ հանցանքի մասին հաղորդումը ստանալիս իրավասու մարմինը պարտավոր է նախաձեռնել վարույթ կամ չնախաձեռնել, այնուամենայնիվ առանց վարույթի նախաձեռնման իրավասու չէ իրականացնել քննչական գործողություններ:</p>
<p>31. Վերանայել բերման ենթարկելու կարգի իրավական կարգավորումները</p>	<p>«Քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծով, որը ներկայացվել է ԱԺ 2020թ. մայիսի 21-ին, սահմանվել են ավելի գործուն երաշխիքներ և ավելի հստակ ընթացակարգեր:</p> <p>Մասնավորապես՝</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ամրագրվել է դատավարական սանկցիաների գլխում, որն ավելի է համապատասխանում ինստիտուտի էությանը ի տարբերություն գործող օրենսդրության, որի համաձայն սահմանված էր հարկադրանքի միջոցների գլխում: 2. Օրենսգրքում սահմանվել են բերման ենթարկելու որոշմանը ներկայացվող պահանջները: 3. Օրենսգրքով նախատեսվել է անձին որոշումը ներկայացնելու իրավասու մարմնի պարտավորությունը և դրա հավաստման

		<p>պարտադիրությունը:</p> <p>4. Սահմանվել է անձին անազատության մեջ պահելու ժամկետը:</p> <p>5. Նախատեսվել է անազատության մեջ պահելու առավելագույն ժամանակը, որը վերաբերում է բոլոր դեպքերին:</p> <p>Նախատեսվել է իրավապահ մարմնի պարտավորություն անձին ազատ արձակել անհրաժեշտությունը վերանայլու կամ սահմանված առավելագույն ժամկետը լրանալու դեպքում:</p>	
<p>32. Օրենսդրորեն ամրագրել «հանցագործության մասին հաղորդման» հասկացությունը՝ հստակեցնելով հաղորդման բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծի 173-րդ հոդվածի համաձայն՝ (նախագիծը ներկայացվել է ԱԺ 2020թ. մայիսի 21-ին)</p> <p>1. Դատախազը կամ քննիչն իր իրավասության սահմաններում պարտավոր է քրեական վարույթ նախաձեռնել, եթե առերևույթ հանցանքի մասին պատշաճ հաղորդումը ստացվել է՝</p> <p>1) ֆիզիկական անձից. 2) իրավաբանական անձից. 3) պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնից կամ դրա պաշտոնատար անձից՝ նրա գործունեության իրականացման կապակցությամբ. 4) օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմնից, քննիչից, դատախազից կամ դատավորից՝ իր լիազորություններն իրականացնելու կապակցությամբ:</p> <p>2. Համապատասխան հաղորդումը համարվում է առերևույթ հանցանքի մասին, եթե դրանով փաստվում է այնպիսի գործողություն կամ անգործություն, որին ողջամտորեն կարող է տրվել Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով նախատեսված որևէ արարքին համապատասխանելու</p>	<p>կատարված է</p>

<p>նախնական իրավական գնահատական: (...) Նախագծի 174- 177-րդ հոդվածներով նախատեսված են հաղորդմանը ներկայացվող այլ պահանջները: Անհրաժեշտ է նկատել, որ Նախագիծը ի տարբերություն գործող օրենսդրության օգտագործում է հանցագործության մասին հաղորդում եզրույթը և սահմանում դրան ներկայացվող պահանջները:</p>				
<p>34. Իրականացնել վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ոստիկանների, ռազմական ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների համար</p>	<p>ՀՀ ոստիկանություն</p>	<p>Սույն վերապատրաստումները չեն արտակարգ և ռազմական դրությամբ պայմանավորված:</p>	<p>իրականացվել արտակարգ և ռազմական դրությամբ</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>34.2 Իրականացնել ռազմական ոստիկանների վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ ՊՆ</p>	<p>Միջազգային գործընկերների կողմից մշակվել են վերապատրաստման դասընթացի թեմաները և անցկացման ժամանակացույցը, սակայն, ռազմական գործողություններով պայմանավորված, դեռևս չեն իրականացվել:</p>	<p>իրականացվել արտակարգ և ռազմական դրությամբ</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>34.3. Իրականացնել քննիչների</p>	<p>ՀՀ արդարադատու</p>	<p>ՀՀ քննչական կոմիտեի ծառայողների (քննիչների) վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

<p>վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>թյան նախարարություն</p>	<p>ընդգրկված «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացի ծրագրում որպես ինքնուրույն թեմա նախատեսվել են արդար դատաքննության իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքը և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հինահարցերը:</p>	<p>2020 թվականի ծրագրով 2020թ. հուլիս- դեկտեմբեր ամիսներին՝ դասընթացի շրջանակներում վերապատրաստվել է 5 քննիչ՝ 5.1%:</p>
<p>34.4. Իրականացնել դատախազների վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Դատախազների տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում շրջանակում ընդգրկվել է «ՀՀ քրեական դատավարության արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում քննարկվում են արդար դատաքննության իրավունքը և դրա բաղադրատարրերի էությունն ու քրեական վարույթում դրանց ապահովման հիմնախնդիրները, աղ հարցերի առնչությամբ ՄԻԵԴ պրակտիկան:</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>2020 թվականի ծրագրով 2020թ. սեպտեմբեր- դեկտեմբեր ամիսներին՝ դասընթացի շրջանակներում վերապատրաստվել է 9 դատախազ՝ 13,2%:</p>
<p>34.5. Իրականացնել դատավորների վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում ընդգրկվել են «ՀՀ քրեական դատավարության արդի հարցեր», «ՀՀ վարչական դատավարության արդի հարցեր», «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացները, որոնց շրջանակներում, ի թիվ այլնի, քննարկման առարկա են դարձվելու քրեաիրավական, վարչաիրավական և քաղաքացիաիրավական ոլորտներում գործի արդարացի քննությանն առնչվող իրավահարաբերությունները և այդ վարույթներում քննարկվող իրավունքի ապահովման հիմնահարցերը: 2020 թվականի ծրագրում ընդգրկված «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների</p>	<p>2020 թվականի ծրագրով 2020թ. սեպտեմբեր- դեկտեմբեր ամիսներին վերոնշյալ դասընթացների շրջանակներում վերապատրաստվել է՝</p> <p>«ՀՀ քրեական դատավարության արդի հարցեր»՝ 24 դատավոր՝ 30.76%;</p> <p>«ՀՀ վարչական դատավարության արդի հարցեր»՝ 23 դատավոր</p>

կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացի ծրագրում որպես ինքնուրույն թեմա նախատեսվել են արդար դատաքննության իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպային իրավունքը և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հինահարցերը:

48.93%
«ՀՀ քաղաքացիական դատավարության արդի հարցեր»՝ 119 դատավոր՝ 98.34 %:

<p>35. Կատարելագործել վարույթն իրականացնող մարմին ներկայանալու վերաբերյալ անձի ծանուցմանը վերաբերող օրենսդրական կարգավորումները</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծով, որը ներկայացվել է ԱԺ 2020թ.մայիսի 21-ին, վերանայվել են ծանուցմանը վերաբերող օրենսդրական կարգավորումները. Ասյպես. նախագծով սահմանվել են ծանուցման եղանակները, ծանուցագրի բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները, ծանուցման ժամկետները, պատշաճ ծանուցում համարվող դեպքերը և այլն:</p>	<p>կատարված է</p>
<p>36. Կատարելագործել գույքի վրա կալանք դնելու քրեադատավարական միջոցառման վերաբերյալ օրենսդրական կարգավորումները</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծով, որը ներկայացվել է ԱԺ 2020թ.մայիսի 21-ին, սահմանվել են համապատասխան իրավական կարգավորումները: Մասնավորապես.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. գործողությունը նախատեսվել է խափանման միջոցների բաժնում, ինչն ավելի է համապատասխանում միջոցառման բնույթին, 2. հստակորեն տարանջատվել են միջոցառման նպատակները և հիմքերը, 3. Նախագծով նախատեսվել է օրենքով նախատեսված գույքի բացակայության դեպքում դրան համարժեք գույք արգելադրման հնարավորությունը: 4. Նախագծով սահմանվել է մի քանի մեղադրյալներից կամ նրանց գործողությունների 	<p>կատարված է</p>

համար գույքային պատասխանատվություն կրող անձանցից յուրաքանչյուրի՝ արգելադրման ենթակա գույքի բաժինը որոշելու կարգը,

5. գործող կարգավորման համաձայն (233-րդ հոդվածի 1.1 մաս) ՀՀ քրեական օրենսգրքի 103.1-ին հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված բռնագանձման ենթակա գույքի վրա կալանք դնելը իրավասու մարմնի պարտավորությունն է, իսկ Նախագծով հայեցողական լիազորություն է:

<p>37. Կատարելագործել օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների իրականացման, ձեռք բերված տվյալների օգտագործման օրենսդրական հիմքերը և չափանիշները</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծի, որը ներկայացվել է ԱԺ 2020թ. մայիսի 21-ին, 86-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Քրեական վարույթում ապացույց են՝ (...) ապացուցողական և վարույթային այլ գործողությունների արձանագրությունները: Նախագծի 241-րդ հոդվածի համաձայն՝ Գաղտնի քննչական գործողություններն են՝ 1) ներքին դիտումը. 2) արտաքին դիտումը. 3) նամակագրության և այլ ոչ թվային հաղորդակցության վերահսկումը. 4) թվային, այդ թվում՝ հեռախոսային հաղորդակցության վերահսկումը. 5) ֆինանսական գործարքների վերահսկումը. 6) կաշառք ստանալու կամ կաշառք տալու նմանակումը, 7) վերահսկելի մատակարարումը և գնումը: Միաժամանակ Նախագծի 86-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների արդյունքում կազմված փաստաթղթերը և որևէ կրիչի վրա ամրագրված</p>	<p>կատարված է</p>
---	--	--	-------------------

տվյալները քրեական վարույթում ապացույց չեն:
 Վերոնշյալ դրույթներից պարզ է դառնում, որ ՕՀԳ մասին օրենքով նախատեսված միջոցառումների մեծ մասը նախատեսվել է քր. դատ. օր. նախագծում որպես գաղտնի քննչական գործողություններ: Բացի այդ Նախագծով սահմանվել են գաղտնի քննչական գործողությունների անցկացման հիմքերն ու պայմանները, իրավաչափության երաշխիքները, և նրանցից յուրաքանչյուրի իրականացման ընթացակարգը:
 Միաժամանակ այն ՕՀՄ-ները, որոնք չեն առանձնացվել Նախագծում որպես գաղտնի քննչական գործողություններ, շարունակվելու են կարգավորվել ՕՀԳ մասին օրենքով, սակայն դրանց արդյունքում ստացված տվյալները քրեական վարույթում ապացույց չեն: Նախագծում սահմանված կարգավորումները հնարավորություն են տալիս ՕՀԳ մասին գործող օրենքով նախատեսված միջոցառումների արդյունքում ձեռք բերված տվյալները՝ որպես գաղտնի քննչական գործողությունների արձանագրություններ, օգտագործել քրեադատավարական ապացուցման գործընթացում: Բացի այդ Նախագծում սահմանվել են դրանց իրավաչափության առավել բարձր երաշխիքներ՝ հաշվի առնելով դրանց ապացույց լինելու հանգամանքը:

38. Բարելավել անձնական տվյալների պաշտպանության մեխանիզմները	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	2020 թվականի ընթացքում ՀՀ ԱՆ Անձնական տվյալների պաշտպանության Գործակալությունը շարունակել է տրամադրել կարծիքներ եւ պարզաբանումներ անձնական տվյալների մշակում նախատեսող իրավական ակտերի նախագծերի,	կատարվել է մասամբ
---	-----------------------------------	---	-------------------

ինչպես նաև՝ միջազգային պայմանագրերի նախագծերի վերաբերյալ: 2020թ.-ին Գործակալությունը տրամադրել է 301 խորհրդատվություն, որից 207-ը՝ քաղաքացիների՝ 61-ը՝ իրավաբանական անձանց, 26-ը՝ պետական մարմինների, 4-ը՝ լրագրողների եւ 3-ը՝ փաստաբանի: 2020 թվականի ընթացքում Գործակալությունը մշակել և հրապարակել է ուղեցույցներ.

- Ուղեցույց ինչպես պաշտպանել անձնական տվյալները համացանցում եւ չդառնալ ֆիշինգի զոհ
- երկփուլանի վավերացմամբ սոցիալական ցանցերի էջերն ու էլ. փոստի հասցեները անվտանգ դարձնելու մասին ուղեցույցներ (Facebook-ում, Google-ում, Yahoo-ում, Mail.ru-ում, Yandex-ում, Instagram-ում, Twitter-ում, Telegram-ում),
- վիդեոուղեցույց՝ Android համակարգում թուրքական սերտիֆիկատների հեռացման վերաբերյալ
- վիդեոուղեցույց՝ Getcontact հավելվածի բազայից հեռախոսահամարը հեռացնելու վերաբերյալ

40.1 Ոստիկանների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով	ՀՀ ոստիկանություն	2020 թվականի երկրորդ կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում վերապատրաստվել են ՀՀ ոստիկանության միջին խմբի պաշտոններում նոր նշանակված 35 ծառայող:		կատարվել է մասամբ
40.2 Քննիչների վերապատրաստումներ	ՀՀ արդարադատու	ՀՀ քննչական կոմիտեի ծառայողների (քննիչների) վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրում	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա	կատարվել է մասամբ

<p>ր իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով</p>	<p>թյան</p>	<p>ներառվել է «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, ինչպես նաև «Գենդերի հիման վրա կատարվող բռնարարքների քննությունը» վերտառությամբ դասընթացը, որոնց շրջանակներում ուսումնասիրվում են ռասիզմի և խտրականության արգելքի վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպայի իրավունքին և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերին առնչվող թեմաները:</p>	<p>«Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը չի ընտրվել քննիչների կողմից որպես վերապատրաստման դասընթաց: «Գենդերի հիման վրա կատարվող բռնարարքների քննությունը» վերտառությամբ դասընթացով 2020թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 23 քննիչ՝ 3.4%:</p>	
<p>40.3 Դատախազների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով</p>	<p>ՀՀ արդարադատության թյան</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի տարեկան վերապատրաստումների ուսուցման 2020 թվականի ծրագրում ներառվել է «Հավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի վերաբերյալ արդի հարցեր» և «Մարդու իրավունքների միջազգային իրավունքի արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացները:</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>Կորոնավիրուսային համաճարակով պայմանավորված «Հավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի վերաբերյալ արդի հարցեր», «Մարդու իրավունքների միջազգային իրավունքի արդի հարցեր»</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

			<p>վերտառությամբ դասընթացներով վերապատրաստման իրականացումը 2020թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին անհնար է եղել:</p>	
<p>40.4 Դատավորների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով</p>	<p>ՀՀ արդարադատության</p>	<p>Դատավորների և դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկված անձանց տարեկան վերապատրաստման ուսուցման 2020թ. ծրագրով ներառվել է «Հավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի վերաբերյալ արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, ինչպես նաև «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացը, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում են ռասիզմի և խտրականության արգելքի վերաբերյալ ՄԻԵԴ արդի նախադեպայի իրավունքին և ՀՀ նկատմամբ դրա կիրառման հիմնահարցերին առնչվող թեմաները: Իրավահավասարության ապահովմանը և խտրականության արգելքին առնչվող առանձին թեմաներին անդրադարձ է կատարվում նաև 2020 թվականի ծրագրում ներառված «ՀՀ սահմանադրական իրավունքի գիտության և սահմանադրական արդարադատության արդի միտումները» դասընթացի շրջանակներում: 2020թ. ծրագրով իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներին է առնչվում նաև «Վարչական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր», «Քաղաքացիական</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա</p> <p>Կորոնավիրուսային համաճարակով պայմանավորված «Հավասարության ապահովման և խտրականության արգելքի վերաբերյալ արդի հարցեր», «ՀՀ սահմանադրական իրավունքի գիտության և սահմանադրական արդարադատության արդի միտումները» վերտառությամբ դասընթացներով վերապատրաստման իրականացումը 2020թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին եղել է անհնար: «Քրեական գործերով ՄԻԵԴ իրավական</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր», «Գենդերի հիման վրա կատարվող բռնարարքների քննությունը» վերտառությամբ դասընթացները:

դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացով 2020թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 42 դատավոր՝ 18 %:

«Վարչական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացով 2020թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 19 դատավոր՝ 8 %:

«Քաղաքացիական գործերով ՄԻԵԴ իրավական դիրքորոշումների կիրառման արդի հարցեր» վերտառությամբ դասընթացով 2020թ. սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է 25 դատավոր՝ 10 %:

«Գենդերի հիման վրա կատարվող բռնարարքների քննությունը» վերտառությամբ

		դասընթացով սեպտեմբեր-դեկտեմբեր ամիսներին վերապատրաստվել է դատավոր՝ 18%:	2020թ. 42
40.5 Բժշկական ոլորտի աշխատողների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Բուժաշխատողների համար իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով վերապատրաստումներ 2020թ.-ի առաջին կիսամյակում չեն իրականացվել՝ պայմանավորված երկրում ստեղծված կորոնավիրուսային հիվանդության (Կովիդ-19) իրավիճակով: Նշված թեմաներով վերապատրաստումներ նախատեսվում է իրականացնել 2020թ.-ի երկրորդ կիսամյակում հեռահար եղանակով: Երկրորդ կիսամյակում իրականացված աշխատանքների վերաբերյալ տեղեկատվություն չի ներկայացվել	կատարվել է մասամբ
40.6 Սոցիալական ոլորտի աշխատողների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	«Սոցիալական աշխատանք տարեցների հետ» դասընթաց, որտեղ ներառվել են «Տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարությունն ու դրա իրականացման 2017-2021թթ. միջոցառումների ծրագիրը» և «Ոլորտը կարգավորող օրենսդրությունը և տարեցներին ու հաշմանդամներին տրամադրվող ծառայությունները» թեմաները, դասընթացին մասնակցել են Նախարարության համակարգի տուն-ինտերնատների և ՀԿ-ների 24 սոցիալական աշխատողներ և հոգեբաններ: «Տարեցների խնամքի առանձնահատկությունները» դասընթաց, որտեղ ներառվել են «Տարեց կամ հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքի, վերականգնողական օգնության տրամադրման կարգն ու պայմանները» և «Հայաստանում տարեցների և հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության	կատարվել է մասամբ

ուլորտի օրենսդրությունը, տարեցներին և հաշմանդամներին տրամադրվող ծառայությունները»
 թեմաները, դասընթացին մասնակցել են
 Նախարարության համակարգի տուն-ինտերնատների
 22 բուժքույրեր և սանիտարներ:

40.7 Կրթության ոլորտի աշխատողների վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով

ՀՀ ԿԳՄՍ

«Քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտ» ՀԿ-ի համագործակցությամբ իրականացվող համատեղ ծրագրի շրջանակներում վերապատրաստվել են Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոնի (ՀՄԿ) մասնագետները, հետագայում նախատեսում է դպրոցների մանկավարժների համար իրականացնել *դպրոցում բռնության նվազեցմանն ուղղված* դասընթացներ:
 ՀՀ ԿԳՄՍՆ և Վորլդ Վիժն Հայաստան Միջազգային կազմակերպության համագործակցության շրջանակներում ՀՄԿ-ի հետ համատեղ նախատեսվում է իրականացնել մանկավարժների համար վերապատրաստման դասընթացներ «*Անվտանգ եւ նպաստավոր միջավայր դպրոցում*» թեմայով՝ ուղղված բուլինգի նվազեցմանը հանրապետության 12 դպրոցում:
 ՀՀ Կոփայքի և Գեղարքունիքի մարզերում հանրակրթության համակարգում համընդհանուր ներառմանն անցման համատեքստում «*Ընտանեկան միջավայր և համայնքային ծառայություններ Հայաստանի համար*» ծրագրի շրջանակում «Հույսի կամուրջ» ՀԿ-ի կողմից, ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության երաշխավորած մոդուլներով վերապատրաստվել են ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի 452 և Կոփայքի մարզի 386 մանկավարժներ:
 ՀՄԿ-ի կողմից ներառական կրթության թեմայով իրականացված վերապատրաստումների շրջանակում

կատարվել է մասամբ

վերապատրաստվել են **3358 մանկավարժ**:
 Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի օգնականների դասավանդման հմտությունների զարգացման ապահովում ծրագրի շրջանակներում ներառական կրթության թեմայով վերապատրաստումների շրջանակում վերապատրաստվել են **1915 մանկավարժ**:

<p>41. Բարձրացնել իրավահավասարության, բոլոր հիմքերով խտրականության արգելքի վերաբերյալ իրազեկվածությունը</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>COVID-19-ով ու Արցախյան պատերազմով պայմանավորված իրազեկման միջոցառումները չեն իրականացվել: Նախատեսվում է դրանք իրականացնել 2021թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում</p>	<p>«Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի դրույթների կիրառության մշտադիտարկման շրջանակներում հաշմանդամության հիմքով խտրականության դրսևորումներն ուսումնասիրվում են միջազգային չափորոշիչների համաձայն՝ հատուկ մեթոդաբանությամբ, որը հիմնված է ՄԱԿ-ի հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների հարցերով կոմիտեի մեկնաբանությունների, առաջարկների, ուղեցույցների և Եվրոպայի խորհրդի կողմից մշակված ուղեցույցների վրա: Մշտադիտարկման արդյունքում վեր են հանվել</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
---	--	---	---	--------------------------

համակարգային խնդիրներ՝
կապված
հաշմանդամություն ունեցող
անձանց նկատմամբ
խտրականության
դրսևորումների հետ, որոնց
վերաբերյալ
պարզաբանումներ են
պահանջվել իրավասու
պետական մարմիններից,
արձանագրվել են նաև
իրավունքների
խախտումներ՝ կապված
հաշմանդամություն ունեցող
անձանց նկատմամբ
խտրականության հետ:
Պաշտպանի
աշխատակազմն
իրականացրել է նաև
սոցիալական հարթակների,
մեդիա
մշտադիտարկումներ, որի
արդյունքում արձանագրվել
են նաև հաշմանդամություն
ունեցող անձանց
նկատմամբ խտրական
խոսքի դեպքեր: Այս մասին
Պաշտպանը նշել է նաև իր
հրապարակային
հայտարարություններում և
ելույթներում, տարբեր
քննարկումների ընթացքում՝

անթույլատրելի համարելով նման դրսևորումները: Մշտապես կարևորելով անձի իրազեկվածությունը որպես սեփական իրավունքների պաշտպանության կարևոր նախապայմաններից մեկը՝ Պաշտպանի աշխատակազմը տրամադրում է նաև իրավախորհրդատվություն՝ առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնելով խտրականության արգելքի վերաբերյալ իրազեկմանը: Այսպես, օրինակ, Պաշտպանի աշխատակազմի հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության բաժինը ձևավորել է պրակտիկա՝ տրամադրելով իրավախորհրդատվություն իրավահավասարության, հաշմանդամություն ունեցող անձանց նկատմամբ խտրականության արգելքի վերաբերյալ բաժնին դիմող բոլոր անձանց՝ անկախ նրանց կողմից բարձրացված

հարցից: Այս մոտեցումը դրական ազդեցություն է ունենում իրազեկվածության բարձրացման վրա, օրինակ՝ նպաստելով անձանց կողմից իրենց իրավունքների պաշտպանության կարողությունների աճին: Այս մասին հետադարձ կապի միջոցով նշել են նաև բողոք ներկայացնող անձինք՝ հավաստելով, որ Պաշտպանի աշխատակազմի իրազեկման և ուղղորդման արդյունքում հնարավորություն են ունեցել կանխարգելել հաշմանդամության հիմքով խտրականության տարբեր հնարավոր դրսևորումներ:

<p>43. ՄԱԿ-ի 2006 թ. «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» կոնվենցիայի կամընտիր արձանագրության վավերացմանն ուղղված</p>	<p>ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն և</p>	<p>«Միջազգային պայմանագրերի մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածով սահմանված փաստաթղթերը ՀՀ ԱԳՆ կողմից ս.թ. պպրիլի 30-ին տրամադրվել են ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն՝ Օրենքի 12-րդ հոդվածով սահմանված ընթացակարգերն իրականացնելու նպատակով:</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն Հոկտեմբերի 17-ին ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը փաստաթուղթը ներկայացրել է ՀՀ</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>
---	--	---	--	--------------------------

<p>աշխատանքների իրականացում</p>				<p>Սահմանադրական դատարան, որից հետո՝ հոկտեմբերի 27-ին ՀՀ Սահմանադրական դատարանն ընդունել է որոշում Արձանագրությամբ ամրագրված պարտավորությունների՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանելու վերաբերյալ: Ներկայումս փաստաթուղթը գտնվում է ՀՀ Ազգային ժողովում՝ վավերացման մասին որոշում ընդունվելու նպատակով:</p>
<p>44. Բարձրացնել իրազեկվածությունը ատելության խոսքի վերաբերյալ</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>«Արդարադատության մատչելիության խթանում Արևելյան գործընկերության երկրներում խտրականության, ատելության հիմքով կատարվող հանցագործությունների և ատելություն սերմանող խոսքի զոհերի համար ոչ դատական կարգով փոխհատուցման մեխանիզմների միջոցով» տարածաշրջանային ծրագրի շրջանակում ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի հետ համագործակցությամբ մշակվել է իրազեկման արշավի հայեցակարգը: COVID 19-ով ու պատերազմով պայմանավորված իրազեկման արշավը կիրականացվի 2021թ:</p>	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ</p> <p>Մարդու իրավունքների պաշտպանի կողմից մշտական ուսումնասիրության են ենթարկվում զանգվածային լրատվության միջոցների, այդ թվում՝ սոցիալական ցանցերի հրապարակումները: Արդյունքում, ուսումնասիրությունները վկայում են արժանապատվությունը</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

նվաստացնող կամ վիրավորող ու ատելության խոսքի ու բռնության ակնհայտ աճի մասին, ինչը նպաստում է իրավիճակի լարմանը: Բռնությունը կամ բռնության սպառնալիքն անթույլատրելի են սկզբունքորեն՝ անկախ նրանից՝ երբ և ում կողմից է արվում կամ ում է ուղղված: Դրանք վտանգում են մարդու իրավունքների համակարգը երկրում և խաթարում համերաշխությունը հասարակությունում: Այս մասին Մարդու իրավունքների պաշտպանը բազմիցս նշում է իր հրապարակային հայտարարություններում՝ հորդորելով զերծ մնալ ցանկացած այնպիսի ձևակերպումից, որը կարող է ընկալվել որպես բռնություն, բռնության սպառնալիք կամ անգամ բռնության հավանականություն և առաջացնել լարվածություն: «Արդարադատության

մատչելիության խթանում
Արևելյան գործընկերության
երկրներում
խտրականության,
ատելության հիմքով
կատարվող
հանցագործությունների և
ատելություն սերմանող
խոսքի զոհերի համար ոչ
դատական կարգով
փոխհատուցման
մեխանիզմների միջոցով»
տարածաշրջանային
ծրագրի շրջանակում
նախատեսվում է 2020-2021
թվականներին ՀՀ
արդարադատության
նախարարության հետ
համատեղ և
հասարակության լայն
շերտերի ներգրավմամբ
իրականացնել իրազեկման
արշավ ատելության խոսքի,
դրա բացասական
ազդեցության,
այլակարծության և խոսքի
ազատության իրավունքի
նկատմամբ հարգանքի
անհրաժեշտության
վերաբերյալ: Նախարարությ
ան հետ միասին
իրականացվել են ընթացիկ

			<p>աշխատանքներ արշավի բովանդակությունը կազմող միջոցառումների շրջանակը որոշելու ուղղությամբ, որի արդյունքում հստակեցվել են նախատեսվող միջոցառումների բնույթը և ուղղությունները:</p>	
<p>47. Ապահովել հոգեկան, այդ թվում՝ մտավոր խնդիրներով հաշմանդամություն ունեցող անձանց մասնակցությունն իրենց իսկ վերաբերող բոլոր որոշումների կայացման գործընթացներում</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>Հիշյալ խնդրի կարգավորման նպատակով ձեռնարկված օրենսդրական մի շարք փոփոխություններ, մասնավորապես քաղաքացիական դատավարության շրջանակներում, բացի այդ Մարդու իրավունքների պաշտպանի ՀՀ սահմանադրական դատարան դիմումի արդյունքներով ՍԴ-ի կայացրած որոշման հիմքով փոփոխությունների ենթարկվեցին «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին», «Նոգեբուժական օգնության մասին» և այլ օրենքներ:</p>	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ</p> <p>Որոշումների կայացման գործընթացներում հաշմանդամություն ունեցող անձանց մասնակցության հետ կապված խնդիրները Պաշտպանի աշխատակազմի կողմից ուսումնասիրվել են նաև 2020 թվականի երկրորդ կիսամյակում: Մշտադիտարկման ընթացքում արձանագրվել են դեպքեր, երբ որոշումների կայացման գործընթացներում հաշմանդամություն ունեցող անձանց մասնակցությունը չի ապահովվել: Օրինակ, Պաշտպանի աշխատակազմում</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>

ուսումնասիրվել է
Վանաձորի Շառլ Ազնավուրի
անվան մշակույթի պալատի
գլխավոր մուտքի
թեքահարթակի քանդման
հարցը, հայտնաբերված
խնդիրները, այդ թվում՝
հաշմանդամություն ունեցող
անձանց լիարժեք և լիիրավ
ներգրավման նպատակով
որոշումների կայացման
գործընթացներում նրանց
մասնակցության
ապահովման
կապակցությամբ,
ներկայացվել և քննարկվել
են իրավասու մարմինների,
շահագրգիռ հասարակական
կազմակերպությունների,
անձանց հետ, ներկայացվել
են համապատասխան
առաջարկներ: Որոշումների
կայացման
գործընթացներում
հաշմանդամություն ունեցող
անձանց մասնակցության
խթանման հարցը
դիտարկվել է նաև
Պաշտպանի կարծիքին
ներկայացված իրավական
ակտերի շրջանակներում:

48. Խրախուսել կանանց ներգրավումը ՁՈւ-ում

ՀՀ ՊՆ

2020թ. թվով 30 զորամասերում կին զինծառայողների հետ անցկացվել են անանուն սոցիոլոգիական հարցումներ, անհատական և խմբային զրույցներ ծառայության վերաբերյալ վերջիններիս պատկերացումների, հարմարման և ծառայությունը դադարեցնելու դրդապատճառների վերաբերյալ: Արդյունքներն ամփոփվել են ու համապատասխան առաջարկություններով ներկայացվել վերադաս հրամանատարությանը:

Ձինված ուժերում կանանց ծառայության վերաբերյալ հանրության իրազեկումն ապահովելու նպատակով նախապատրաստվել և ցուցադրվել է 3 տեսաձայնագրություն, հրատարակվել է զինված ուժերում կանանց իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական գրքույկը, ինչպես նաև իրազեկիչ այլ նյութեր են ուղարկվել զորքեր: Աշխատանքներ են իրականացվում 4-րդ տեսաձայնագրության նախապատրաստման ուղղությամբ:

Ձինվորական կոլեկտիվներում, զինծառայողների ընտանիքներում կայուն բարոյահոգեբանական մթնոլորտի պահպանման, զինծառայողներին հասարակական գործունեության ներգրավման, կին զինծառայողներին ծառայությանն արդյունավետ ինտեգրման, կարգապահության ամրապնդման, ինչպես նաև զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների իրավունքների պաշտպանության, հայրենասիրական դաստիարակության կազմակերպման գործում զորամասի հրամանատարությանն աջակցություն ցուցաբերելու նպատակով ՀՀ ՁՈՒ ԳՇ պետի 30.01.2020թ. հրամանով կանոնակարգվել է զորամասերում կանանց խորհուրդների ձևավորումն ու գործունեությունը:

Կատարվել է մասամբ

<p>49. Բարձրացնել պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության մակարդակը</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>1. Պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության մակարդակը բարձրացնելու նպատակով պետական պատվեր իրականացնող բժշկական կազմակերպություններում առողջապահության նախարարի 2019 թվականի նոյեմբերի 21-ի «Պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայություններ մատուցող բժշկական կազմակերպություններում բնակչության համար տեսանելի վայրում առողջապահության նախարարի հրամանով հաստատված ձևաչափով պաստառներ փակցնելու մասին» թիվ 3481-Ա հրամանի համաձայն բնակչության համար տեսանելի վայրում փակցվել են տեղեկատվական պաստառներ:</p> <p>2. Հեռուստատեսությամբ, զանգվածային լրատվամիջոցներով, տեղեկատվական այլ միջոցներով, սոցիալական ցանցերով պետական պատվերի շրջանակներում մատուցվող ծառայությունների վերաբերյալ պարբերաբար կազմակերպվել են հարցազրույցներ առողջապահության նախարարության համապատասխան պաշտոնատար անձանց և մասնագետների հետ, որի ընթացքում հասարակությանը իրազեկվել է կատարված հերթական բարեփոխումների մասին</p> <p>3. Պետական պատվերի շրջանակներում պացիենտներին հատկացվել են առողջապահության նախարարի հրամանով հաստատված իրազեկման թերթիկներ, ինչպես նաև համավճարային և վճարովի</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
---	--	---	--------------------------

պայմանագրի օրինակելի ձևը, որը ևս տեղեկատվություն ստանալու աղբյուր է:

4. Առողջապահության նախարարության պետական առողջապահական գործակալությունում գործել է հեռախոսահամար, որի միջոցով պատասխանվել է օրական շուրջ 20-30 քաղաքացիների հարցերին՝ պետության կողմից երաշխավորված անվճար և արտոնյալ պայմաններով բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների վերաբերյալ, ինչպես նաև ներկայացվել են բազմաթիվ գրավոր դիմումներ, հարցումներ, բողոքներ, որոնց տրվել են պարզաբանումներ, իսկ ֆինանսական բնույթ կրող դիմումներին սահմանված կարգով տրվել են ըստ էության լուծումներ: Սույն գործընթացը շարունակական է:

<p>50.2 Ավելացնել երեխաներին հոգեբուժական և վերականգնողական ծառայություններ մատուցող հաստատությունների քանակը</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>Հաշվետվություն չի ներկայացվել 2020թ. երկրորդ կիսամյակի համար</p>	
<p>55. Իրականացնել վերապատրաստումներ հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների թեմայով</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ ԱՆ «Ակադեմիկոս Ս. Ավդալբեկյանի անվան առողջապահության ազգային ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի կառավարման ամբիոնի կողմից մշակվել է բուժաշխատողների համար նախատեսված կատարելագործման կրթական ծրագիր, որում ներառված են հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների, բժշկական օգնության ու</p>	<p>Հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման ոլորտում առկա խնդիրները, այդ թվում՝ նաև բժշկական օգնության և սպասարկման ընթացքում հաշմանդամություն ունեցող Կատարվել է մասամբ</p>

սպասարկման, դեղորայքի ձեռք բերման իրավական հիմքերն ու բժիշկ-հաշմանդամություն ունեցող անձ փոխհարաբերությունների բժշկա-իրավական ու բիոէթիկական կարգավորումները: Հաշմանդամության ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների վերաբերյալ դասընթացները պարտադիր ներառված են ընտանեկան բժիշկների դասընթացների մոդուլներում, որի շրջանակում վերապատրաստվել են 90 ընտանեկան բժիշկներ: Այսպիսով, վերապատրաստումների տոկոսը 2020թ. առաջին կիսամյակում կազմել է 14.5%:

անձանց նկատմամբ վատ վերաբերմունքի հետ կապված խնդիրներն ուսումնասիրվել են Պաշտպանի աշխատակազմում, մշտադիտարկման արդյունքները վերլուծվել և քննարկվել են իրավասու մարմինների հետ: Ոլորտային խնդիրների վերաբերյալ Պաշտպանը պարզաբանումներ է պահանջել իրավասու պետական և համայնքային մարմիններից, ներկայացրել հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների վերաբերյալ առաջարկներ, որոնց կատարման ընթացքը շարունակում է մնալ Պաշտպանի ուշադրության ներքո և ամփոփվում է Պաշտպանի գործունեության, մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության վիճակի մասին տարեկան հաղորդմամբ:

Հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման ոլորտի բարելավմանը նպաստելու նպատակով ոլորտային խնդիրները, մարդու իրավունքների վրա հիմնված հիմնական չափանիշները մշտադիտարկման տարբեր այցերի ընթացքում ներկայացվել են նաև հաստատությունների պատասխանատու անձնակազմերին: Ընդ որում՝ թեման մշտադիտարկման այցերի շրջանակներում հատուկ դիտարկման առարկա է, ուստի այցերի արդյունքների վերաբերյալ տեղեկանքներում մշտապես ամփոփվում են ինչպես վերաբերելի խնդիրները, այնպես էլ դրանց լուծմանը միտված առաջարկները, որոնք ներկայացվում են իրավասու մարմիններին:

57. Վերապատրաստում ներ իրականացնել հավաքների	ՀՀ ոստիկանություն	2020 թվականի երկրորդ կիսամյակի ընթացքում ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրում վերապատրաստվել են ՀՀ ոստիկանության ավագ խմբի և միջին խմբի	կատարվել է մասամբ
--	-------------------	--	-------------------

<p>ագատության թեմայով՝ միջազգային չափանիշների վերաբերյալ</p>	<p>պաշտոններում նոր նշանակված՝ ընդհանուր թվով 36 ծառայող:</p>	
<p>60. Օրենսդրորեն ամրագրել կրթությունից դուրս մնացած երեխաների հայտնաբերման, հաշվառման և կրթության իրավունքի իրացման մեխանիզմները</p>	<p>«Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն»</p>	<p>«ԿԳՄՍ նախարարության կողմից մշակվել և սահմանված կարգով 2020 թվականի հոկտեմբերի 2-ի N 01/09.1/26422-2020 գրությամբ «վարչապետի աշխատակազմ է ներկայացվել «Պարտադիր կրթությունից դուրս մնացած երեխաների բացահայտման և ուղղորդման կարգը սահմանելու մասին» «Կառավարության որոշման նախագիծը: Որոշման նախագիծը վերադարձվել է «ԿԳՄՍՆ՝ լրամշակելու և գերատեսչությունների հետ աշխատելու համար: Սույն նախագիծը հաստատվել է «Կառավարության կողմից 2021թ. փետրվարի 11-ին:</p>
<p>61. Ընդունել ներառական կրթության ապահովման ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր՝ կրթական բոլոր մակարդակների համար</p>	<p>«Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն»</p>	<p>«Ը մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ 2020 թվականի երկրորդ կիսամյակի ընթացքում շարունակվել են ներառական կրթության իրականացման, այդ թվում՝ նաև արտակարգ դրության ընթացքում հեռավար եղանակով կրթության իրավունքի իրացման ոլորտային մշտադիտարկումները: Այս նպատակով ուսումնասիրվել են ոլորտային կարգավորումները և ընթացակարգերը,</p>

ունենալ վերանորոգված ու անհրաժեշտ գույքով և դիդակտիկ նյութերով համալրված շուրջ 100 ռեսուրս սենյակ և 5 Տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոն (ՏՄԱԿ): Ներկա դրությամբ ավարտվել են շինարարական աշխատանքները *Սյունիքի 9* հանրակրթական դպրոցներում և *1* ՏՄԱԿ-ում: Ինչ վերաբերում է նոր մոդուլներով ուսուցիչների վերապատրաստումներին, ապա ՀՀ Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերում հանրակրթության համակարգում համընդհանուր ներառմանն անցման համատեքստում «Ընտանեկան միջավայր և համայնքային ծառայություններ Հայաստանի համար» ծրագրի շրջանակում «Հույսի կամուրջ» ՀԿ-ի կողմից, ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության երաշխավորած մոդուլներով վերապատրաստվել են ՀՀ *Գեղարքունիքի* մարզի **452** և *Կոտայքի* մարզի **386** մանկավարժներ:

Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոնի (ՀՄԿ) կողմից ներառական կրթության թեմայով իրականացված վերապատրաստումների շրջանակում վերապատրաստվել է **3358** մանկավարժ: Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի օգնականների դասավանդման հմտությունների զարգացման ապահովում ծրագրի շրջանակներում ներառական կրթության թեմայով վերապատրաստումների շրջանակում վերապատրաստվել է **1915** մանկավարժ: *Ընդհանուր* առմամբ վերապատրաստվել են **6111** ուսուցիչներ և ուսուցիչների օգնականներ:

պարզաբանումներ են պահանջվել իրավասու մարմիններից: Ներառական կրթության ապահովման խնդիրները, այդ թվում՝ համապատասխան ոլորտային կարգավորումները և պրակտիկային առնչվող խնդիրները ներկայացվել և քննարկվել են նաև Մարդու իրավունքների պաշտպանին հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության հարցերով հասարակական խորհրդի՝ 2020 թվականի օգոստոսի 21-ի առցանց նիստի ընթացքում, որը հեռարձակվել է նաև ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի ֆեյսբուքյան պաշտոնական էջի միջոցով (ձայնագրությունը հասանելի է հետևյալ հղումով՝ <https://www.facebook.com/Armenianombudsman/videos/662428561041735>)

65. Վերապատրաստու ՀՀ

«Աջակցություն Հայաստանին նախաձեռնություն»

կատարվել է

<p>մներ իրականացնել մարդու տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի թեմայով՝ ներպետական օրենսդրության և միջազգային չափանիշների վերաբերյալ</p>	<p>արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ծրագրի շրջանակներում մշակվել է տեղեկատվության ազատության վերաբերյալ ուղեցույցը¹, որը նախատեսված է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների պաշտոնատար անձանց, մասնավորապես, տեղեկատվության և հասարակայնության հետ կապերի ստորաբաժանումների աշխատակիցների և տեղեկատվության ազատության պատասխանատուների համար: Ուղեցույցի նպատակն է օգնել վերջիններիս իրենց գործունեությունը համապատասխանեցնել տեղեկատվության ազատության ազգային և միջազգային չափանիշներին, ինչպես նաև ձևավորել ոլորտում առաջավոր ու դրական պրակտիկա: Ուղեցույցը կօգնի նրանց աշխատել առավել պրոֆեսիոնալ և արդյունավետ, ինչը կմեծացնի հասարակության վստահությունը պետական մարմինների նկատմամբ: Ուղեցույցը նաև օգտակար կլինի տեղեկատվության տրամադրման գործընթացն առավել կազմակերպված, նպատակային ու թիրախային դարձնելու հարցում: Սույն ուղեցույցի շրջանակներում 2021թ. փետրվարին կիրականացվեն պետական մարմինների ներկայացուցիչների վերապատրաստումները:</p>	<p>մասամբ</p>
<p>66. Ստորագրել «Պաշտոնական փաստաթղթերի մատչելիության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան</p>	<p>«Վարդարադատության նախարարություն»</p>	<p>2020 թվականի ապրիլի 9-ին ՀՀ կառավարության N 511-Ա որոշմամբ հավանություն է տրվել «Պաշտոնական փաստաթղթերի մատչելիության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիայի ստորագրման առաջարկությանը: 2020թ. հունիսի 24-ին Եվրոպայի խորհրդում Հայաստանի մշտական ներկայացուցիչ Պարույր Հովհաննիսյանը ԵԽ</p>	<p>կատարված է</p>

¹ <http://foiguidebook.tilda.ws/guidebook?fbclid=IwAR0vLFPcl5ZG-TLbQKefNKoxqk6m4B7Sx8LnMPWj125tH9qV9q6le4FKH7A#rec256675105>

գլխավոր քարտուղարի տեղակալ Գաբրիելա Բատտահինի-Դրագոնիի ներկայությամբ ՀՀ անունից ստորագրել է Պաշտոնական փաստաթղթերի մատչելիության մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան:

<p>71. Օրենսդրորեն ամրագրել աշխատանքային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ ամբողջական և արդյունավետ պետական վերահսկողության համակարգի ներդրումը</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p>	<p>2019 թ. դեկտեմբերի 4-ին Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել են «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-265-Ն և «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում լրացում և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-266-Ն օրենքները:</p> <p>Հիշյալ օրենքների համաձայն՝ նախատեսվում է, որ 2021 թ. հուլիսի 1-ից Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմինը, աշխատողների առողջության պահպանման և անվտանգության ապահովման հետ կապված կարգավորումների նկատմամբ վերահսկողությունից և մինչև 18 տարեկան անձանց, ինչպես նաև հղի կամ երեխային կրծքով կերակրող կանանց և երեխա խնամող աշխատողների համար աշխատանքային օրենսդրությամբ սահմանված երաշխիքների ապահովման նկատմամբ վերահսկողությունից բացի, վերահսկողություն է իրականացնելու նաև աշխատանքային օրենսդրության, աշխատանքային իրավունքի նորմեր պարունակող այլ նորմատիվ իրավական ակտերի այլ պահանջների, կոլեկտիվ և աշխատանքային պայմանագրերի պահանջների կատարման նկատմամբ, ինչպես նաև օրենքով նախատեսված դեպքերում կիրառելու է պատասխանատվության միջոցներ:</p>	<p>Նշված աշխատանքները կատարվել են համակատարողի՝ Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի հետ սերտ համագործակցելու միջոցով:</p> <p>Բացի վերոգրյալից՝ նշված օրենքներով սահմանված լիազորություններն իրականացնելու նպատակով, Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի նախաձեռնությամբ, համապատասխան լրացումներ են կատարվել նույն մարմնի կանոնադրությունում (ՀՀ վարչապետի 2020 թվականի</p>	<p>կատարված է</p>
--	---	---	--	-------------------

Մյուս կողմից, հաշվի առնելով կորոնավիրուսի համավարակով պայմանավորված երկրում արտակարգ դրություն հայտարարված լինելու հանգամանքը և նպատակ ունենալով ստեղծված իրավիճակում հնարավորինս կանխարգելել աշխատողների իրավունքների խախտումները, դեռևս 2020 թ. ապրիլի 29-ին ընդունվել են «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-236-Ն և «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում լրացում կատարելու մասին» ՀՕ-237-Ն օրենքները:

Հետևաբար, ստացվում է, որ մինչև «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին» 2019 թվականի դեկտեմբերի 4-ի ՀՕ-265-Ն և «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում լրացում և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2019 թվականի դեկտեմբերի 4-ի ՀՕ-266-Ն օրենքների ուժի մեջ մտնելը (մինչև 2021 թվականի հուլիսի 1-ը), 2020 թվականի ապրիլի 29-ին ընդունված ՀՕ-236-Ն և ՀՕ-237-Ն օրենքների համաձայն՝ տարերային աղետների, տեխնոլոգիական վթարների, համաճարակների, դժբախտ պատահարների, հրդեհների և արտակարգ բնույթ կրող այլ դեպքերի կանխարգելման կամ դրանց հետևանքների վերացման ժամանակահատվածում ստացված գրավոր դիմումի առկայության դեպքում Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական

հուլիսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի 2018 թվականի հունիսի 11-ի N 755-Լ որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» N 768-Լ որոշում, ուժի մեջ է մտել 2020 թվականի հուլիսի 5-ից):

մարմինն արդեն իսկ իրականացնում է վերահսկողություն նաև աշխատանքային օրենսդրության, աշխատանքային իրավունքի նորմեր պարունակող այլ նորմատիվ իրավական ակտերի այլ պահանջների, կոլեկտիվ և աշխատանքային պայմանագրերի պահանջների կատարման նկատմամբ, ինչպես նաև օրենքով նախատեսված դեպքերում կիրառելու է պատասխանատվության միջոցներ:

76. Օրենսդրորեն նախատեսել երիտասարդ և երեխա ունեցող, ընտանիքների աջակցման կարգը, պայմանները և մեխանիզմները

«Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն

«Ա կառավարության 14.05.2020թ. N 968-Լ որոշմամբ հաստատվել են Երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության պետական աջակցության 2020-2023 թվականների ծրագրերը: 2020 թվականի հուլիսի 1-ից իրականացվում են հետևյալ նպատակային ծրագրերը.

- 1) միանվագ դրամական աջակցության ծրագիր (մարզային բնակավայրերում հիփոթեքային վարկով բնակարան ձեռք բերելու կամ անհատական բնակելի տուն կառուցելու համար տրամադրվում է միանվագ դրամական աջակցություն),
- 2) կանխավճարի ապահովագրության ծրագիր (հիփոթեքով բնակարան ձեռք բերող շահառուին տրամադրվում է դրամական աջակցություն՝ կանխավճարի ապահովագրության տարեկան ապահովագրական վճարը վճարելու համար),
- 3) երեխայի ծննդյան աջակցության ծրագիր (հիփոթեքային վարկ մարող ընտանիքում երեխա ծնվելու դեպքում տրամադրվում է միանվագ դրամական աջակցություն):

2020 թվականի դեկտեմբերի 23-ի դրությամբ

կատարված է

		<p>ծրագրում ընդգրկվել է 445 շահառու, որից 93-ը միանվագ դրամական աջակցության ծրագրում, 77-ը կանխավճարի ապահովագրության ծրագրում, 275-ը երեխայի ծննդյան աջակցության ծրագրում: Վճարում իրականացվել է 400 շահառուի համար, փոխանցված ընդհանուր դրամական միջոցները կազմում են 321,427,683 ՀՀ դրամ:</p>	
<p>78. Առցանց դիմումի հիման վրա աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգի մշակում և գործարկում</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p>	<p>Աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելու դիմումը առցանց եղանակով ներկայացնելու համար մշակվել է աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգը: Այն գտնվում է թեստավորման փուլում: Գործարկումը կիրականացվի 2021 թվականի 1-ին կիսամյակում (նախնական տվյալներով՝ 2021 թվականի փետրվարի 1-ին տասնօրյակում): Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ առաջարկվել է միջոցառման վերջնաժամկետը երկարաձգել՝ սահմանելով 2021 թվականի 1-ին կիսամյակ:</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>
<p>79. Փոփոխություններ կատարել «Երեխայի իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքում՝ սահմանելով հիմնական հասկացություններն ու երեխաների իրավունքների պաշտպանության ազգային հանձնաժողովի ձևավորման</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p>	<p>ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի հայաստանյան գրասենյակի հետ համագործակցության շրջանակներում իրականացվել է ուսումնասիրություն՝ օրենքի միջազգային չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից, ուսումնասիրվել է երեխայի իրավունքների պաշտպանության միջազգային փորձը: Մշակվել է փոփոխությունների նախագծային փաթեթ, որի ամբողջականացման համար խոչընդոտ է հանդիսացել երկրում ստեղծված արտակարգ, ապա ռազմական դրությունների պայմաններում ընդլայնված քննարկումների կազմակերպման</p>	<p>կատարվել է մասամբ</p>

ընթացակարգերը		անհնարինությունը: Առաջարկվել է միջոցառման վերջնաժամկետը երկարաձգել՝ սահմանելով 2021 թվականի 2-րդ կիսամյակ:	
81.Բարելավել երեխայի որդեգրման ընթացակարգը	«Ա աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն»	<p>81.1 Կատարվել է ուսումնասիրություն երեխայի որդեգրման ընթացակարգի վերաբերյալ:</p> <p>81.2 Վերանայվել են երեխայի որդեգրման գործընթացի իրավական մեխանիզմները:</p> <p>81.3 «Ընտանեկան օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը ներկայացվել է ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ, սակայն կախված արդյունքներից որպես ռիսկ գնահատվել է ժամկետների սղությունը:</p> <p>Առաջարկվել է միջոցառման վերջնաժամկետը երկարաձգել՝ սահմանելով 2021 թվականի 2-րդ կիսամյակ:</p>	կատարվել է մասամբ
82.Բարձրացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությունը	«Ա աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն»	<p>82.1 Կրթական հաստատություններում երեխայի իրավունքների վերաբերյալ պաստառների առկայության մասով հետազոտություն դեռևս չի իրականացվել, հետազոտության իրականացումը նախատեսվում է 2021 թվականին:</p> <p>Երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող բոլոր պետական հաստատություններում առկա են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ:</p> <p>82.2 Մշակվել և տարածվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեղեկատվական նյութեր, զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեսաձայնագրություններ, իրականացվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման</p>	Պաշտպանի աշխատակազմի իրավասու ներկայացուցիչներն իրականացրել են այցեր Արցախից տեղափոխված և ՀՀ-ում ժամանակավոր բնակություն հաստատած երեխաների բնակության վայրեր: Այցերի ընթացքում երեխաներին

	<p>ակցիաներ: Միջոցառումն իրականացվել է ինչպես ԱՍՀ նախարարության կողմից, այնպես էլ գործընկեր կազմակերպությունների հետ համագործակցությամբ: Միջոցառումն իրականացվել է «Երեխայի թրաֆիքինգ և շահագործում», «Մանկալքության կանխարգելման ծրագրի շնորհիվ կենսաբանական ընտանիք վերադարձած երեխաներ», «Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների մայրերի հմտությունների զարգացման ծրագրեր», «Որդեգրման գործընթացների բարեփոխում», «Իննամատար ընտանիքներ», «Երեխաների հանդեպ բռնություն» թեմաներով: 82.3 Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով բազմաթիվ անգամներ տարածվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ տեսաձայնագրություններ: 82.4 Իրականացվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկման ակցիաներ, այդ թվում նաև հեռուստատեսային և այլ մեդիա հարթակներում հարցազրույցների և քննարկումների տեսքով:</p>	<p>մանրամասն ներկայացվել են իրենց իրավունքները: Առանձնակի ուշադրություն դարձվել վերջիններիս կրթության իրավունքի իրացման կարևորությանը:</p>	<p>են է</p>
<p>83. Ստեղծել երեխաների իրավունքներին առնչվող խնդիրների հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգ</p>	<p>« արդարադատության նախարարություն</p>	<p>« արդարադատության նախարարության կողմից մշակվել է Կառավարության որոշման նախագիծը, որը ներկայումս լրամշակվում է համապատասխան մարմինների միջև համագործակցության կառուցակարգերի ամրագրման տեսանկյունից, որից հետո այն կներկայացվի պաշտոնական շրջանառության: Նախատեսվում է երկարաձգել սույն միջոցառման կատարման վերջնաժամկետը մինչև 2021թ. առաջին կիսամյակ:</p>	<p>Կատարվել է մասամբ</p>

86. Բարելավել հանրակրթական և նախակրթական ուսումնական, ինչպես նաև երեխայի խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում սանիտարական պայմանները

ՀՀ առողջապահության նախարարություն

ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպան

կատարվել է մասամբ

Մարդու իրավունքների պաշտպանը «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին»

ՀՀ սահմանադրական օրենքի, «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի՝ 1989 թվականի նոյեմբերի 20-ին ընդունված կոնվենցիայի դրույթների կիրառության մշտադիտարկում իրականացնող մարմին է: Նշված գործառույթի շրջանակներում Պաշտպանի աշխատակազմի իրավասու ներկայացուցիչներն իրականացրել են մշտադիտարկման այց երեխայի

խնամքի և պաշտպանության հաստատություն: Այցի ընթացքում իրականացվել է նաև խնամվող երեխաների խնամքի պայմաններին, նրանց իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պահպանման վիճակին առնչվող հարցերի ուսումնասիրություն: Այցի ընթացքում հայտնաբերված խնդիրները կներկայացվեն իրավասու պետական մարմին և հաստատության տնօրենին:

<p>87.Բարձրացնել ԵԱՏՄ մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ իրազեկվածությունը</p>	<p>ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտե</p>	<p>Մշակել և տարածել է ԵԱՏՄ մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ 11 տեղեկատվական նյութ, իսկ հեռուստաընկերությունների միջոցով՝ 10 տեսաձայնագրություն: Ստորև ներկայացնում ենք տեղեկատվական նյութերի և տեսաձայնագրությունների հղումները</p>	<p>կատարված է</p>
---	--------------------------------------	--	-------------------

87.2 Տեղեկատվական նյութերի հղումներ՝

1. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7175>
2. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7220>
3. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7200>
4. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7313>
5. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7393>
6. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7443>
7. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7483>
8. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7513>
9. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7575>
10. <https://petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7589>
11. <https://www.petekamutner.am/mdNews.aspx?sid=src&nid=7594>

87.3 Տեսաձայնագրություն

- 1) <https://www.youtube.com/watch?v=TNwk7XWH9j4>
- 2) <https://www.youtube.com/watch?v=02IAax78Vhs>
- 3) <https://www.youtube.com/watch?v=2GDfgyvTHuY>
- 4) <https://www.youtube.com/watch?v=qC8MoJ8W2Bo>
- 5) <https://www.youtube.com/watch?v=oQfGE1zRAGs>
- 6) <https://www.youtube.com/watch?v=6VXMUnDeVgg>
- 7) <https://www.youtube.com/watch?v=x6HCyVJbCNs>
- 8) <https://www.youtube.com/watch?v=NHEdXQulh1w>
- 9) <https://www.youtube.com/watch?v=gUUVk8ethwo>
- 10) <https://www.youtube.com/watch?v=a352ucbLMRO>

88. Օրենսդրորեն
կատարելագործել
Տնտեսական
մրցակցության

ՀՀ էկոնոմիկայի
նախարարություն

Տնտեսական
մրցակցության
պաշտպանության
պետական

կատարված է

պաշտպանության
պետական
հանձնաժողովի
գործունեության
գործիքակազմը
(լիազորությունները),

հանձնաժողով

Տնտեսական
մրցակցության
պաշտպանության
պետական
հանձնաժողովը
(այսուհետ՝
Հանձնաժողով)
մշակել է
«Տնտեսական
մրցակցության
պաշտպանության
մասին» օրենքում
փոփոխություն
կատարելու մասին»
օրենքի և հարակից
օրենքների
նախագծերը
(այսուհետ՝
Նախագծեր) և
հրապարակել
Իրավական ակտերի
նախագծերի
հրապարակման
միասնական կայքում
([https://www.e-
draft.am/projects/2502](https://www.e-draft.am/projects/2502)
):
Նախագծերի
փաթեթը ներկայացվել է
բոլոր շահագրգիռ

մարմիններին՝ այդ
թվում պետական
մարմիններին,
Փաստաբանների
պալատին, գիտական
հանրույթին,
հասարակական
կազմակերպությունների
ն և այլն՝ դիրքորոշում
ստանալու նպատակով:
Քննարկումների հիման
վրա Նախագծերը
լրամշակվել են և
ներկայացվել ՀՀ
կառավարություն: ՀՀ
կառավարության 2020
թվականի դեկտեմբերի
17-ի N 2117-Ա որոշմամբ
Նախագծերը
հավանության են
արժանացել և
անհետաձգելի կարգով
ներկայացվել ՀՀ
Ազգային ժողով:

2020թ. ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿՈՒՄ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ

Միջոցառումների ընդհանուր թիվ	Կատարված միջոցառումներ	Մասամբ կատարված միջոցառումներ	Չկատարված միջոցառումներ/ հաշվետվություն չի ներկայացվել
18 (ԳԾ-ով նախատեսված միջոցառումների 20%)	11 (61%)	5 (28%)	2 (11%)

2020թ. ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԻՍԱՄՅԱԿՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ (ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԵՆԹԱԿԱ ԷԻՆ ԿԱՏԱՐՄԱՆ 2021-2022թթ.) ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ

Միջոցառումների ընդհանուր թիվ	Կատարված միջոցառումներ	Մասամբ կատարված միջոցառումներ	Չկատարված միջոցառումներ/ հաշվետվություն չի ներկայացվել
-	7	8	0